

CZU: 94:37.014.3(47+57)(048)

„PERESTROIKA ADMINISTRATIVĂ ȘI RESCRIEREA ISTORIEI-GLASNOSTI ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL SOVIETIC” DE WILLIAM B. HUSBAND

William B. Husband a fost un profesor universitar american ce a studiat o serie de aspecte legate de URSS, precum ateismul sovietic în anii 20, rolul femeii în societatea sovietică ș.a. În articolul analizat, el se focusează pe modul în care Perestroika și Glasnost au influențat sistemul educațional sovietic în general, dar și predarea istoriei în particular. Articolul începea cu citarea unui profesor de istorie din URSS:

Structura dogmatică a prezentării istoriei cât și metodologia cercetării istorice, au asigurat dezvoltarea scepticismului socio-politic, conformismului, servituții și ipocriziei. Pentru a asigura o predare corectă a istoriei, profesorul ar trebui să dispună de o educație variată și generală, doar că la noi, consiliile pedagogice au adoptat o metodologie de pregătire și de predare ce asigură istoriei un caracter artificial.

Textul respectiv a fost publicat în revista- Întrebările istoriei. Cu toate că această critică oficială nu ar fi fost posibilă în epoca Brejnev, faptul că textul scrisorii putea fi găsit în ultimele pagini ale revistei, denotă faptul că atât Glasnost, cât și Perestroika reprezintă reforme ce sunt prost implementate. Autorul consideră că neajunsul acestor reforme constă în faptul că sunt aplicate ierarhic de la superior la inferior, neluând în calcul opinia funcționarilor (profesorilor) simpli din sistem.

Husband consideră că ierarhia administrației educaționale în URSS era extrem de centralizată la începutul Perestroicii. În acest context observându-se lipsa totală de flexibilitate a sistemului. În domeniul educațional, la fel ca și în alte domenii ale statului sovietic, partidul și instituțiile statului împărțeau responsabilitățile. Un departament al științei și instituțiilor educaționale era direct responsabil față de Comitetul Central al partidului comunist. Cel din urmă superviza Ministerul Educației, cât și Academia de Științe. În realitate, instituția responsabilă de toate cele menționate anterior era Academia Pedagogică din URSS, subordonată Ministerului Educației. În cadrul structurii instituționale, principiul de bază al educației secundare sovietice era de a pregăti viitori absolvenți de meseriile cele mai necesare pe piața muncii, cât și de a le asigura formarea unei atitudini civice pozitive.

Necesitatea reformei în educație, fiind dezbătută cu mult înainte de începerea Glasnosti și Perestroika. În 1977, Comitetul Central și Consiliul de Miniștri au adoptat două decrete cu privire la reformarea sistemului primar și secundar. În special era o focusare pe actualizarea sistemului educațional vocațional, extinderea planului de studii de la 10 la 11 ani, și reducerea vârstei de înscriere în clasele primare de la șapte la șase ani. Aplicarea dar și dezbaterile cu privire la necesitatea reformei în educație, au avut loc și în perioada scurteilor mandate ale lui Andropov și Cernenko. Pe data de 10 și 12 aprilie-1984, Comitetul Central și Sovietul Suprem au adoptat deciziile privind reformarea sistemului educațional. Practic observăm cum procesul de propunere, dezbateri dar și aplicare a reformei a durat șapte ani. Autorul e de părere că în 1984 era dorința de a actualiza unele aspecte ale sistemului educațional sovietic, însă nici pe departe nu exista motivația de a înova totalmente sistemul educațional.

Începutului Perestroika și Glasnosti nu a asigurat o reflectare imediată în educație. Abia în 1987 s-a văzut un efect al Glasnosti, prin faptul că editorul ziarului- *Gazeta Profesorilor*, a decis să ofere șansa tuturor celor implicați în sistemul educațional să-și exprime în scris opiniile, îndeosebi criticile pe paginile ziarului respectiv. Profesorii evidențiau problema salariilor mici, pregătirea neprofesionistă din perspectivă pedagogică, obstacole de ordin birocratic, dar și lipsa de materiale necesare pentru predare. Toate aceste probleme începând să atragă atenția opiniei publice cât și mai multor oficiali sovietici.

La toate aceste probleme vociferate din ce în ce mai mult, au avut loc două reacții, prima- Plenul Comitetului Central a cerut fie reorganizarea, fie lichidarea Academiei de Științe Pedagogice. Ideea închiderii Academiei a fost cu greu oprită de către angajații acesteia. A doua reacție la dezbaterile pe tema educației a

avut loc în decembrie 1988, când a avut loc congresul angajaților în sistemul educațional, acest congres nu a făcut nimic altceva decât să evidențieze diviziunile din rândul profesorilor sovietici, cât și criza puternică din sistemul educațional. Un alt efect al reformelor gorbacioviste, a fost reprezentat de crearea Sindicatului independent al profesorilor, acest pas fiind calificat de autor drept pozitiv, în contextul în care în URSS din anii 20, sindicatele erau supuse intereselor de partid, și nici pe departe nu reprezentau drepturile celor angajați în câmpul muncii.

Precum în cazul sistemului educațional, domeniul istoriei ca știință dar și obiect de studiu în URSS nu a cunoscut dezbateri publice și propuneri de reformare înainte de 1987. Glasnost i-a prins pe istorici nepregătiți, aceștia fiind mai mult îngrijorați de cum reformele vor afecta statutul lor profesional și prestigiul social, neexistând dorința de formulare a noi interpretări ale istoriei. Necesitatea unui revizionism istoric a venit mai mult din partea elitei politice și culturale, ci nu din partea elitei academice. Atunci când Gorbaciov a declarat că există petele albe în scrierea istoriei sovietice, primii care au reacționat au fost producătorii de film, scenariștii și scriitorii. Tema centrală fiind cea a crimelor stalinismului, abia în intervalul 1987-1988 istoricii au început să se implice în revizuirea aspectelor falsificate din istoria URSS din anii 1920 până în perioada Gorbaciov.

La începutul anului 1987, subiectul adevărului istoric, dar și a modului cum va fi predat în școli acest adevăr, au devenit probleme frecvent abordate de elitele intelectuale ale URSS. Pe data de 9 martie a aceluiași an, G.V.Klokoza, angajată a Academiei de Științe Pedagogice din URSS, a declarat că e necesară o mai mare implicare a istoricilor în scrierea manualelor școlare. O temă sensibilă era- *Rolul predării istoriei în crearea valorilor morale ale tinerei generații*. Concluzia era că trebuie să se intensifice colaborarea dintre profesorii de istorie și istorici în contextul scrierii de noi manuale școlare, problema era că profesorii pe de o parte, și istoricii pe de altă parte aveau interese total diferite, neexistând o dorință reală de colaborare. Profesorii doreau materiale de predare noi imediat. De exemplu profesorul Litvinov de la școala nr.100 din Moscova, a declarat în cadrul mai multor întruniri a profesorilor de istorie, că este necesar ca fiecare profesor să decidă separat ce materiale să utilizeze în cadrul predării istoriei. Una din ideile de bază era ca să nu fie folosit doar un singur manual școlar, ci mai multe, în funcție de tema predării. Opinia generală era că modul în care se predă istoria în URSS este unul inacceptabil, fiind necesare o serie de modificări. În iulie 1987, în revista – *Problemele Istoriei*, Nicolae Maslov- șeful departamentului de istorie a partidului din cadrul Academiei de Științe Sociale, declara că este nevoie de o diversificare a manualelor de istorie în școli, nu doar din cauza necesității de inovare, dar și din cauza necesității de democratizare a sistemului educațional. Maslov considerând că existența unui singur manual de istorie impus de către partid, a dus la propagarea unei istorii falsificate în școlile sovietice.

În cadrul unei dezbateri oficiale organizate de revista *Problemele Istoriei*, Klokoza a declarat că tinerii nu sunt interesați să învețe o serie de stereotipuri fabricate, ale căror natură propagandistică este ușor sesizată până și de către elevi. Aceasta considera că unul din motivele pentru care manualele de istorie sunt calificate drept plictisitoare de către elevi, era din cauza faptului că profesorii nu aveau nici un drept să se implice în scrierea manualelor de istorie. Rezultatul final era o lipsă de interes total atât din partea profesorului, cât și din partea elevului, față de conținutul ce se găsea în materialele didactice. Noile manuale având nevoie de includerea în conținut a o serie de întrebări creative, cât și a o serie de documente istorice ce ar fi asigurat mai multe interpretări din partea profesorilor și elevilor. În același timp, Klokoza declara că scopul principal era inovarea predării istoriei în școli, fără ca profesorii și elevii să cadă pradă senzaționalismului și negaționismului, în modul respectiv nu se va face nimic altceva decât înlocuirea petelor albe din istorie, cu cele negre. În acest context în anul academic 1987/1988, s-a decis anularea examenului la istorie, deoarece nimeni nu mai înțelegea care e istoria adevărată, și ce subiecte ar trebui să fie incluse la examen.

În contextul evenimentelor respective, gluma ce circula printre profesorii de istorie și istoricii din URSS era că până și o nuvelă istorică poate conține mai mult adevăr istoric decât manualele școlare. Profesorii de istorie profitau de fiecare șansă, pentru a cere o mai mare autonomie în timpul predării. Ca în orice perioadă de maximă schimbări, existau și o serie de voci ce își exprimau franc nemulțumirile, precum era cazul profesoarei Volcinikova de la școala numărul 32 din Moscova, aceasta spunea că Perestroika a cauzat o serie de probleme pentru profesorii de istorie, pentru că a calificat drept minciuni tot ce se predă la orele de istorie

până în 1985. O altă nemulțumire pentru Volcinikova era că: *Perestroika a cauzat un torent gigantic de informații nu doar pentru profesori, dar și pentru elevi. Mai mult de atât, informația nu este sistematizată, și nu corespunde defel atât manualelor școlare, cât și metodologiei de predare clasice.*

În intervalul 20-22 decembrie 1988, a avut loc congresul angajaților în educația publică, 1000 de profesori fiind rugați în timpul acestui congres să completeze un chestionar. Rezultatul a fost că majoritatea acestora calificau sistemul educațional sovietic, drept un sistem aflat într-o criză profundă. Adicional, acest chestionar a evidențiat că foarte mulți profesori erau nemulțumiți de salariile mici, și plănuiau să și schimbe specialitatea în viitorul apropiat. Un paradox interesant e că profesorii ce au participat la acest congres rămăneau fideli ideii de socialism, considerând că devină de haosul din sistem sunt birocrății (aparatecii) ce au deformat socialismul, cât și conceptul de Glasnost și Perestroika ce au distrus disciplina sovietică.

Pentru anul 1991, autorul consideră că reforma în educație în URSS, stagnează datorită atitudinii conservatoare din partea multor angajați ai sistemului, atât la nivel administrativ central cât și local. Cea mai bună dovadă a reprimării reformei educației, a fost excluderea lui Ghenadie Iagodin din funcția de responsabil principal al educației publice, dacă în 1985 el a fost numit în funcție datorită viziunii sale pro-reformă, în anul 1991 numele său nu s-a mai regăsit pe listele responsabililor din educație. Jurnaliștii care au evidențiat acest subiect în presa sovietică, au fost acuzați de propaganda de partid că se focusează pe probleme irelevante

Autorul concluzionează că ceea ce se întâmplă în sălile de clasă, dar și în administrația educațională din URSS, demonstrează că din cele două reforme implementate de Gorbaciov, doar Glasnost și-a atins scopul, nu și Perestroika. La final putem afirma că datorită specificului RSSM, și existența mai multor pete albe în cercetarea dar și predarea istoriei naționale din 1945 până în 1989, s-ar putea realiza un studiu aparte, pentru o mai bună înțelegere a modului în care s-a predat istoria în școlile din viitoarea RM în perioada 1985-1991.

Adrian ROȘCA